

Հ. 108
1928

ԱՄՍՍ ՏԻՐ ԵՈՎՆՈՒՆԵՆՆ.

ՏԱՆԶԱՆՔԻ =
= = = =
= = = = ԼԱՐԵՐ

Ա. տետրակ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

և Օր. Ն. Աղանեանցի, Պոլից. 2

1911

891.99

S-44

1911 թ. 25/12. "Արար" -ի բաժնետերեր
Հ. - Արարի
ԱՐԲՍԱԼՈՅՍ ՏԷՐ-ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ. - իջ.
56 NOV 2011

891.99
5-44

ՏԱՆՂԱՆՔԻ ==

== ԼԱՐԵՐ

1001
4194

Ա. տնտրակ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Էլեկտրատպարան Օր. Ն. Ազանեանցի, Պօլից. 7

1911

20.08.2009
RUS VIK

58417

ՏԱՆՁԱՆՔԻ ԼԱՐԵՐ

Ե Ր Գ Ը

Մի երգ էր հնչում բարձր, բարձր:
Լուռ էր, որպէս երազի ժամին:
Երգի ձայնն էր դալիս միայն, ալիքնե-
րը թռչում էին ամեն կողմ:
Լսում էի:
Չայնը եկաւ, եկաւ ու դիպաւ սրտիս:
Սիրտս ճմլեց, հառաչեց:
Անցեալի, յիշողութեան ևերգն էր այն:
Յուշերի ձայնը վազաւ սրտիս:
Սիրտս զարթեց, յիշեց ու հառաչեց:
Լսում էր երգը:
Ալիքները տարածւում էին ամեն կողմ:
Մէկը եկաւ ու ժգին և հարւածեց կըրծ-
քիս:
Չոր, կմաղքացած կուրծքս կարծես պայ-
թեց:
Ու դուրս թուաւ սիրտս, տարիներ շա-
րունակ վիրաւոր սիրտս արիւնոտւած,
թուաւ դէպի երգը:

Գնաց փնտռելու անցեալը, յիշողութեան
երգը, գնաց նստելու անցեալի աւերակնե-
րի վրայ ու ողբալու:

Անցեալի՛ յիշողութեան երգը...

Ինչպէ՛ս քաղցր և ինչպէ՛ս դառն է նա:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԺԱՄԸ

ՍճԼՍ, սճԼՍ:

Քամի է, կատաղի քամի ու ճոճուում է
ամեն ինչ:

Ծառերը հառաչում են ու նրանց ձայ-
նակցում է բուն:

Թռչունները լռել են ու վախից դողում
են: Մէկը թագնուել է պատուհանի անկիւ-
նում ու սարսափած նայում է ծառին:

Այնտեղ նրա բունն է: Ծառը ճարձատ-
ւում է, արմատները պոկւում են:

Սարսափելի է:

Կուրծքը սեղմւում է ու սիրտը հառա-
չում:

Օդում խշշոցի ու թափահարման ձայն է
լւում:

Նա նայում է:

Իջնում է հանդարտ, սպիտակ շրջա-
զգեստը ծածանելով մի կին:

Քամին սուլում է, ծառերը շառաչում
են, բուերը ձայնակցում նրանց ու բոլորը
միասին կրկնում են.

«Մահը, մահը, մահը...»:

Մահը, մահւան ժամը:

Ու կձկւում է ամեն ինչ, սիրտը, սիր-
տը...

Օ՛, սարսափելի է, սարսափելի...

Մահուան ժամը...

Լ Ի Ճ Ը

Խաղաղ է լիճը իրիկւան պահուն, երբ
հանգստութեան ոգին է սաւառնում օդում
և չորս կողմի լուսթեան մէջ միայն թեթև
զեփիւնն է զրնգում անուշ ու իր փափուկ
մատներով շփում է լճի գեղեցիկ, վերջա-
լոյսի վերջին, մարող ճածանջ՝ փայլփող
դէմքը, փոքրիկ օղակներ կազմելով, որոնք
կամաց-կամաց օրօրւում ու անյետանում
են անձայն, որպէս քաղցրիկ համբոյրի
քնքուշ հետքերը...

Արանչելի է լիճը երեկոյեան խաղաղ
ժամին, երբ մանրիկ ձկներն են խաղում
գրկումը, երբ ափում ծաղիկներն են անուշ
բուրում ու գոյն-գոյն թերթերից փնջեր են

կազմում սիրող զոյգերի կրծքերի համար: Իսկ ուսինները կորացած մէջքով նայում են ընի մէջ, փնտռելով այնտեղ իրենց պահ աւած դստն արցունքները:

Յաւի ու տառապանքի կնիքն ինձ վրայ, լացող ուսիններին յենւած, մտածումներից ծանրացած գլուխս կրծքիս եմ խոնարհել:

Մենակ, հալածւած՝ կեանքն ինձ ատելի, որոնումի ետից ընկած, եկայ ես այստեղ ու յոգնւած՝ թմրեցի տանջանքի ծանր բեռների տակ:

Եւ՛ կարծես լսում եմ, որ մէկն ինձ կանչում է իր քնքուշ ձայնով.

— Եկ իմ գիրկը, այստեղ հանգիստ է...

Այդ լիճն է, որ նարգած դէպի ինձ իր՝ երեկոյեան վերջալոյսով օժւած մանրիկ ալիքները, մեզմ շնչում է:

— Ե՛կ իմ գիրկը, եկ...

Լիճը, լիճն ինձ կանչում է...

ԱՆՄԵՌ ԿԸ ՄՆԱՅ

Մտամոլոր ու յուսաբեկ մտածումների անխուսափելի ծանրութեան տակ շրջում էի, երբ անցար դու:

Վշտի անհունը ընդգրկած խորունկ հայ-

եացքիդ մէջ, ճնշումի անձուկ քողով պարուրւած, անցար դու յաւիտեան, այն ժամանակ, երբ միւսները ապրում, նետուած էին կեանքի ճահճի մէջ, երջանիկ համարելով իրենց ու անդուսպ հոնալով քո ետեւից:

Ի՞նչ անցար, բայց քո օգեղէն, անձեռագործ ու միայն մտքի անբռնաբարելի թուիչքով գծւած պատկերը մնաց իմ առաջ և սպւեց հոգումս:

Հոգիս, որ իր բիւր ծալքերում անթիւ գաղտնիքներ ունի, որոնք օտար են մարդոց, դէն հրեց ամեն ինչ ու ընդգրկեց միայն քո պատկերը:

Եւ այն անմեռ կըմնայ այնտեղ, որպէս այն փունջ ծաղիկները, որը դու քո անցնելու ժամանակ ինձ տւեցիր, որպէս յիշատակ զարնան առաջին ցօղով ծածկւած քո սրաի:

Քո պատկերը անմեռ կըմնայ իմ հոգում, որպէս այն ծաղիկները, որոնք ուռճանում են կրծքիս վրայ, և որպէս քո քնքուշ մարմնից բուրոզ ջերմութիւնը՝ խնկարկում են ինձ...

ԳԵՐԵՉՄԱՆԱՏԱՆԸ

Գիտէ՞ք ինչ է կէս գիշերին լինել գերեզմանատանը, չոգել մի նոր, թարմ հողակոյտի վրայ և արտասուել անզուսպ... աննշան դամբարանում հանդած ձեր սրտի մօտիկ անձնաւորութեանը սգալ... Գիտէ՞ք ինչ է ձեր սիրած, պաշտած, ձեր կեանքը կազմող տաք, շատ տաք, սրտի, անհուն ծով, յաւետենական կեանք կազմող լուսափայլ աչերի ու չքնաղ, պաշտող հոգու մշտական, անդառնալի կորուստը...

Ո՛չ, ո՛չ, դուք չը գիտէք, չէք զգացել այդ անսահման, անյատակ ցաւի ծանրութիւնը:

Ես գիտեմ, գիտեմ, ես զգացել եմ...

Պլլւած հողակոյտին, ջանացել էք արդեօք քսնդել, քանդել այն, դուրս քաշել նրան, նրան՝ որի շունչը, որի հայեացքը ձեր կեանքն է և կեանք տալ, շունչ փչել ու նորից փարել նրան, զգալ ձեռքի քընքուշ փայփայանքը, չքնաղ այտերի հպումը դէմքիդ...

Եւ անզորութեանդ համար բարկանում ես, պոռթքում է սիրտդ և անէծքի սարսափելի շարքը դուրս է ժայթքում բոնկւած հոգուցդ ու թռչում, տարածւում շուրջդ:

Մեռնել... մեռնել այդպէս, դեռ կեանք չը տեսած:

Ու սրքան ես կամեցել թեք ունենալ, կամ հէքիաթային հերոսների նման որևէ կախարդական միջոցով թռչել վեր, այնտեղ, ուր ՅԱ է ու ընկնել առաջը, խընդրել, աղաչել, որ կրկին կեանք տայ նրան, կամ վրէժի անզուսպ կատաղութեամբ լըցւած, յագեցնես պապական հոգուդ ծարաւը:

Աչքերիդ սպիտակուցները սկսում են փայլել, յուզմունքից, զայրոյթից ողջ մարմնով սկսում ես զոզալ, ոտքերով գետինն ես զոփում, մատներով՝ հողաթումբը չանգոում:

Եւ ուժասպառ՝ կրկին ընկնում, փաթաթւում թմբին, թափում ես արցունքներից վերջին կաթիլները, հեկեկում, հեկեկում ու մնում երկար...

Ու թւում է, թէ հարիւրաւոր քարեր շարժւում է, նրանց տակերից դուրս են ելնում մեռեալները, ուրւականների նման ժողովում են շուրջդ, քաշքշում շորերդ, հոհում ու հրաւիրում մնալ, մշտապէս իրենց մօտ մնալ:

Սարսուռը պատում է քեզ, քրտինքը ծածկում ոտքերիցդ մինչև գլուխ, ջանք ես

անում փախչելու, բայց մեխլած մնում ես
կանգնած և... ցանկանում ես ընդունել ա-
ռաջարկը:

Մնալ այնտեղ, նրանց մօտ ու յաւիտե-
նապէս նրա հետ լինել...

Ու թւում է արդէն մեռած ես, զու էլ
ուրեականի նման շարժւում ես նրանց մօտ
ու լսում կեանքից հեռացած այդ մարդոց
պատմութիւնները:

Մարդոց՝ որոնք այնտեղ՝ քարերի տակ,
հողի մէջ իրենց աւելի երջանիկ են զգում:

Եւ ինչպիսի պատմութիւններ ունին,
ինչպիսի...

Ահա շարժւել է սկսում և այն նոր,
թարմ հողաթումբը ու նա գուրս է գալիս...
Վազում, փարւում ես վզով, նորից զգում
հայեացքի թափը...

Ու մենանում էք միւսներից, կրկին ըզ-
գում կորցրած համարած սքանչելի երջան-
կութիւնը:

Յանկարծ երեսդ մի ինչ որ բան սկսում
է այրել: Կամացուկ բաց ես անում աչքերդ:

Արեգակն է, որ վազուց տաքացրիլ է
երկինք, երկիր, լես ու դաշտ:

Վեր ես ցատկում անդիցդ, շարժւում ես:

Դու կրկին ապրում ես, սիրադ կրկին
բարբախում է...

Դու կրկին ապրում ես, սիրադ կրկին
բարբախում է...

Դու ապրում ես, իսկ նա... նա պառ-
կած է անշուք հողաթմբի տակ:

ՍԻՐՏ ԻՄ

Անդառնալի պատկերները կրկին վե-
րածնւում են անցեալի մշուշի մէջ աւելի
զրաւիչ, խորունկ և սկսում են պատմել
կեանքի քաղցրիկ, անվերջ հէքիաթներ:

Իայց սիրտ իմ, ինչո՞ւ յուզման մրրիկը
կամաց-կամաց մօտենում է քեզ ու ձգտում
ես գէպի այն հէքիաթները:

Ո՛չ, քեզ համար չեն պատմում անցեալի
պատկերները այն սքանչելի, կախարդական
հէքիաթները: Նրանք քեզ օտար են, ան-
հասկանալի և ի դուր թալրտում ես ոսկրա-
ցած կրծքից գուրս գալ, թռչել դէպի այն
աուուպները:

Սիրտ իմ, դադարի՛ր հառաչելուց:

Վերջ բոլոր հառաչանքներին, որոնք
կտրտում, բզկտում են քեզ անխղճօրէն,
գազանարար:

Լճու...

Ձեռս յիշում, հէնց այդ պատկերները պարուրեցին քեզ իրենց՝ անհասանելի պատ-
րանքներէ մէջ. ապա թռան, հեռացան ով
գիտէ ուր և դու վիրաւոր, արնաքամ
մագլցում էիր այս ու այն կողմ, արտաս-
ւելու միակ միտիթարանքը ունենալով:

Միրտ իմ, դագարի, քեզ համար չեն այն
կախարդական սքանչելի հէքիաթները, նը-
րանք միայն հիւն, մօռացւած վէրքերն են
քրքրում ու ըաց են անում նրանց բերան-
ները:

Լուռ մնա ու մենակութեան մէջ ար-
տասելիք. վէրքերը թող ծածկւած մնան...

ՄԻ ՕՐ

Ձը գիտեմ ինչու այսօր յանկարծ պա-
տեց ինձ սոսկալի յուսահատութիւնն ու
սիրտս ձմլեց, ցաւալի գալարումներով սկը-
սեց տառապել և հեքը զսպած՝ հառաչել:

Ո՛վ գիտէ, գուցէ թաւիշ ձիւնի մանրիկ
փաթիլներն են պատճառը, որոնք թափե-
լով այսօր՝ առաջին անգամ, յիշեցրին կեան-
քիս անցեալից մի պատկեր:

Բայց ինչո՞ւ սիրտս գալարում ու կծկը-
ւում է. չէ որ այն վաղմեց, շատ վաղուց էր,
երբ ես զգում էի իմ երջանկութիւնը և խե-

լայեղօրէն առաջ էի վազում, ուշ չը դարձ-
նելով պատւարներին:

Բայց այն վաղմեց անցել է:

Մի օր, աշնանը կռուակները թռան խըմ-
բով, խլեցին ինձնից իմ երջանկութիւնն
ու գնացին հեռու, անապատների լուռութեան
մէջ, աւազների տակ թաղելու այն: Ու այժմ
նա՛ իմ երջանկութիւնը երկրի անդունդնե-
րում ով գիտէ յիշում է ինձ:

Ո՛չ, ո՛չ, նա, է՛, տարիներ առաջ մօռա-
ցել է ինձ:

Եւ այժմ, երբ կռթնած սեղանին, սենեա-
կի մենակութեան մէջ պատուհանից նայում
եմ ոլորապտոյտ ցած իջնող ձեան քնքուշ
ու նուրբ փաթիլներին, կամաց կամաց
զարթնում է հինը:

Ձիւնը յետ է մղում խաւարը և նրա
տակից դուրս է քաշում մօռացւածը:

— Թո՛ղ, թո՛ղ... Մի օր կռուակները առան
նրան ու տարան անապատի աւազներում
թաղելու:

ՎԱՐԴԵՐԸ

Ինչո՞ւ թօշնան իմ վարդերը...

Ոսկիաձօյլ ծաղկամանում նրանք բող-

բոջել, ալ թերթերը բաց արած մեղմ շնչում
ու համբոյրի էին սպասում:

Ու նրանց բոյրը տարածւած՝ խնկար-
կում էր ինձ, աննիւթ մարմնի՝ մենակու-
թեան մէջ եղած հպման քաղցրութիւնը
պգացնելով:

Եւ անտեսանելի ու հեռու հօրիզոնները
գրաւում էին ինձ իրենց մենութեան մէջ
պարուրելու:

Բայց վարդերը յանկարծ թօշնան:

Ինչո՞ւ:

Ձէ՞, որ սրտիս արիւնով ջրել, հոգուս
անհուն, վեհ ձգտումներով ուռնացրել ու
արցունք-հառաչանքներով էի օծել նրանց,
ու կոկոնները փայփայել, խնամել էի ոսկրա-
ցած կրծքիս խոռոչում:

Ալ թերթերը համբոյրի էին սպասում ու
թօշնան...

Աշնան դալուկը սողտակ շղարշի պէս
կամացուկ իջաւ նրանց վրայ, իր ծանրու-
թեան տակ խոնարհեցրեց նրանց քնքուշիկ
գլխիկները:

Հոգուս ձգտումները ցած գլորեցին հըս-
կայ ժայռերից ու կորան ծովի անյատակ
խորքում, բազմացան հառաչանքներս, դա-
դարեց սիրտս ու լնւռ կծկւած կրծքիս ան-

կիւնում, արտասուեց անո՞ւժ, աղի՛, ող-
բալի՛...

Ա՛խ, ինչո՞ւ, ինչո՞ւ թօշնան վարդերը,
արիւնով աճած...

Ա՛խ, ինչո՞ւ թօշնան վարմիր վարդերը,
սրտիցս բուսած...

ՍԻՐՏՍՍ

Լեռների անուշ գովերի փնտռումից յոգ-
նած, կանգ առայ կոմնաշ, ոսկիայ հասկերով
ծածկւած դաշտում ու ընկայ գետին և վը-
րայիցս ծորող քրափնքը թսփեց հողի,
փափուկ, սիրելի հողի գիրկը, մտունդ տա-
լու անթատամ ծաղիկի փոքրիկ ոստիկին:

Իսկ հեռու, հեռու արևմուտքում, այն-
տեղ՝ ուր անհասանելի է, ուր միշտ-միշտ
թռչում են երազանքները՝ վերջալոյսը իր
երփներանգ գոյներն է ժայթքում ու
կրակի բոցերը ոսկեայ պսակի պէս գլխին
փաթաթած, որպէս աներկիւղ դե, սրարում
է, պարպելով իր յաղթանակի անմահ բա-
ժակը ու անվեհեր թափով յարձակում է
գէպի խաւարը, բզկտում նրան, որպէս ա-
րիւնարբու գաղան: Բայց խաւարն էլ ան-
մահ է, շնորհիւ իր ամենազօր թալիսմանի,
նորից վերակենդանանում ու հանդարտ, վե-

հօրէն առաջ է գալիս, վերջալոյսի ճիգերը ձաղրելով:

Եւ տանում է յաղթանակը:

Մութ է, խաւար, որպէս սիրտս, սիրտս...

Պարկում եմ թարմ, փափուկ կանաչի վրայ ու էլ ոչինչ, ոչինչ չեմ տեսնում. սև է, սև՝ ամեն ինչ:

Ու սառստուռն է շրջում չորս կողմում:

Օ՛, սարսափելի է, սարսափելի...

— Ո՞վ է այնտեղ ձայնում տխուր, արտասուալի՛, խշխշում մեղմիկ...

Ո՞վ ես, եկ, եկ ինձ մօտ, սիրտս, սիրտս տառապում է ցաւի անագորոյն հեգնանքով, եկ օրօրիք նրան քո տխուր երգով ու հանգստացրու այրման տառապումի տենչը սրտիս ու զովացրու նրան քո արցունքների յորդ կաթիլներով:

Ո՞վ է, դարերի վկան...

Ե՛կ, եկ ինձ մօտ, պարուրիք ինձ քո թևերով ու երգիք, երգիք քաղցրիկ:

Տես, շուտով լուսինն էլ կը գայ, կիջնի մեզ մօտ, իր նոր գաղտնիքները մեզ կասի ու երեքով կը սլանանք հեռու, դէպի լեռների զով կատարները, կը թմրենք երջանկութեան բոյրով և կընիրհենք հանգիստ, խաղաղ:

1001
4214

Ահա, ահա գալիս է նա կամացուկ, հանդարտ:

Սաւար է, անթօփանձելի սև ու ոչինչ, ոչինչ չի երևում:

Ո՞վ է գալիս ինձ մօտ, դարերի վկան:

Ո՛չ, ո՛չ... ո՞վ է, ո՞վ:

Ահա նա՛ սառը, գալարուն, պարուրեց ինձ ու կրծում է կուրծքս, ճարձատուում ու փշրում են չոր ոսկորներս:

Օ՛, ցաւում է, ցաւում է կուրծքս, թո՛ղ, հեռու, հեռու...

Լուսինը պահել է, խաւար է, մութ. ո՞վ է կրծում արիւնաբամ ու կմաղքացած կուրծքս:

Վիշաք...

Վիշաք գալարուն, սառը՝ պարուրեց ինձ ու կրծում է կուրծքս:

Օ՛, ինչո՞ւ, ինչո՞ւ է ցաւում սիրտս ու հառաչում անյոյս...

Լուս, շուտով կը գայ լուսինը, կօրօրի քեզ, կը երգի անուշ, դու կառողջանաս, կը սլանանք հեռու, երջանկութեան գերկը, կընիրհենք խաղաղ:

Ա՛հ, ո՞վ ծուց այրուէն արար ու թպրտաց, կարծես հսկայ ձեռքերով, անուժ, խղճալի:

Միրոս, սիրոս է ծուռւմ, վշտի ձեռքերում սեղմւած:

Պէտք չէ լուսինը, էլ չը դաս դո՛ւ՛ դաւերի վկայ, սիրոս այրեց; վերջին անգամ ձայն ու հանգաւ...

Օ՛, սիրոս, սիրոս տառապած...

Վշտի հսկայ շնչեղ սիրոս այրեց ու նստած մոխակոյտի վրայ, արտասուում եմ...

ԵՐԱԶԱՆՔԸ

Մոայլ ու անհամբեր ձմերային ժամերը սահում են դանդաղ և վշտի, անձուկի ու տանջանքի բեռներն են զլորում վրաս:

Ցուրտ օրերը հեզնանքի թոյնը դէմքներին, նայում են ինձ, կարծես սպառնալով յանկարծակի մի գրոհով վերցնելու, առնելու ինձ իրենց թեերին, տանելու հեռուների անյայտ անդունդները շարտելու, որ մենութեան մէջ արտասուեմ, հառաչեմ անվերջ:

Եւ երկմը, համբաքայլ գիշերներին նստած մտածում եմ...

Երազանքները պատում են ինձ, սլացնելով այնտեղ, ուր գեղեցիկ, սքանչելի արեգակն է փայլում ուրախ ժպիտով, ոսկեայ անթիւ ճառագայթները տարածած:

Նա իր ձեռքերը տարածած՝ շփում է դէմքս և կարծես ձմերային մոայլը անյետանալով, դարնան գեղեցկութիւնն է պարուրում ինձ, իր գերկն առնելով, փայփայելով:

Տեսնում եմ այն օրերը, երբ երջանկութիւնը վեհօրէն տարւում է օդում, երբ անմահ գեղեցկութիւնն է սաւառնում ու երբ սիրտը անհուն թութիտով կամենում է դուրս թռչել, վազելու նրանց կտից:

Չմերային դաժան օրերը հեզնանքի թոյնը դէմքներին, սպառնում են ինձ անյայտութեան մէջ թաղելու հսկայ ժայռերի տակ. և երկար գիշերներին երազանքները սլացնում են ինձ հեռու, հեռու ու թւում է թէ ես գրկած արեգակի փայլը, սաւառնում եմ օդում, երջանկութեան ժպիտը դէմքիս:

Մ Ա Հ Ը

Հեռու, հեռու...

Ո՞վ կանչեց քեզ այս մութ, դաժան գիշերին, երբ բուերն են հառաչում:

Ե՞ս...

Ո՛չ, ո՛չ, ցաւի ու տառապանքի այս

խուլ գիշերին ես չեմ կանչել քեզ հանգստացնելու եմ տանջւած, դողացող հոգին:

Օ, զգւելի, ատելի, ատելի... հպման ծարաւից պապական քո անգոյն շուրթերը դողում են ու կրքերիդ յագեցման ըսպէին ես սպասում, նստած ինձ մօտ:

Ի՞նչ է գուշակում քո ոսկրացած զէմքիդ մեղկ ժպիտը:

Սառը, խաւար փոսում, ծանր քարի տակ գալարեց, մենակութեան ու մօտացութեան մէջ արտասուց, արտասուց ու հառաչեց, մինչև զգւելի, սողացող որդերը կրծեն ազահօրէն ողջ մարմինը և միայն չոր ոսկրակոյտը մնայ յիշելու անցեալը, երջանկութիւնը...

Օ, սառսուելի ես դու՛ փափաթւած սպիտակ ծածկոցի մէջ, նստած ինձ մօտ, ձեռքերդ պարզած, զրկել ես կամենում, որ հպես քեզ, անյայտութեան, անէութեան անդաճելի, անհետ գիրկը գլորելու:

Հեռու, հեռու...

Ո՛վ կանչեց քեզ այս սարսափի ժամին, երբ քամին է լալազին աղբսում պատուհանը բանալու:

Մի, մի մօտեցիր ինձ, գալարուն որ-

դերը կուշտ են ու թմրած:

Ո՛չ, ո՛չ, հեռու, ես չեմ կանչել քեզ...

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԵՐԳ

Գարնանային երեկոյի ծաղիկների թարմ բոյրերով օժտւած մեզմ շունչն էր տարածւած խաղաղ, ոսկրապատ դաշտերի վրա:

Հեռու լեռները լուռ էին ու խորասուզւած իրենց մտորումների մէջ, ով գիտէ ինչ էին երազում մթութեան մէջ, հազարաւոր աստղերի հայեացքների տակ:

Ու ես երեկոյեան երգն էի երգում, ցօղաթաթախ յակինթի ոստը կրծքիս:

Լուռ էր. ու ամեն ինչ՝ կանաչները, ծաղիկները, լեռներն ու նոր զարթած երկիրը անձայն իմ երգին էին ականջ դնում:

Միայն չէր լսում նա, որի համար երգում էի...

Օ, եկ ու լուռ լսիր իմ երգը՝ երեկոյեան շնչի ու ծաղիկների բոյրերի մէջ:

Տառապած հոգուս վերջին լարերի անուշ երգն է այդ, որ թռչում է պարուրելու քեզ իրեն գրկում:

Ե՛կ... Գարնան երեկոյի երգն է դուրս թռչում վշտոտ հոգուս ծալքերից:

Գարուն է... Ննջող լեռների ու դաշտերի մէջ էլ մենակութիւն չենք զգայ ու անձուկը չի կրծի մեր կուրճքը:

Ե՛կ, ու խաղաղութեան մէջ լսիր իմ գարնանային ցօղով ու ծաղիկներն թոյրերով օժեած երգը... ու մթութեան մէջ ոչ ոք չի տեսնի քո շուրթերից քաղած անուշ համբոյրը:

Տառապած հոգուս վերջին երգի քնքուշ համբոյրը:

ԳՍՐՆԱՆԸ

Եկաւ գարունը անուշ թոյրելով ու ծագկեցին ծառերը, դարթնումի կոչը երգելով:

Լսեց այդ կոչը սիրտը ու վազեց պարուբելու գեղեկուն երգի ձայնին, գեղեցկութիւնն ընդգրկելով, որը հիւսւած սիրոյ նուրբ ու քնքուշ լարերից, տարածուած ու անյետանում էր հեռու լեռների պաղճոտ գրկերում:

Եւ սիրտը թմրութեան թանձր քողը պատռելով, կանգնեց կարող, նոր, թարմ ուժերով ընդաստջ վազեց անուշ գարունին, թորթօքած սիրոյ փայլը առկայծելով:

Գիշեր էր: Լուսընկան ու աստղերը իրենց

լսորհրդաւոր լուսթեամբ, ժպտուն աչքերով գեղեցկութեան քողն էին տարածել երկնակամարում, խնկարկած հաղարաւեր ծաղիկների արբեցուցիչ շունչով և կոյսի չքնադութիւնն ու գեղեցկութիւնն էին երգում. գեղեցկութիւնը կոյսի, որ ձմրան անձուկից ու տխրութիւնից, կանաչ պսակը զլխին դուրս եկաւ ջերմութիւնը ցանելու թմրած սրտերում:

Նա իր սև աչքերի այրող հայեացքով և կապկապող ժպտով, գարնան պէսպիսի գոյներով զարդարւած, եկաւ խորտակելու սրտի կապանքները, հալեցնելու նրա վրայ շերտաւորւած սառոյցը, ապառ թռիչքի ու համարձակ ձգտումների ոգևորութիւնը ներշնչելով իր շնչի անուշ համամբ:

Կոյսը աննիւթ, ծիածանի գոյները զըլխին եկաւ սրտերը դարթեցնելու և կեանքի քաղցրութեան ու երջանկութեան պատմութիւնն անելու իր հուր շուրթերով:

Սիրոյ տառապանքը մենակութեան մէջ, ցնորքների, երազների ընկերակցութեամբ, անա կեանքի քաղցրութիւնը...

Սէր... Սրտի գալարումները սիրոյ տանջանքի ու տխրութեան սեղմումներից, անա երջանկութիւնը, որը պայծառ գիշերներին

գալիս պարուրում է հողին, կեանքի քաղ-
ցրութիւնը աւետելով:

Եւ զընդում է հողին ու նորից ապրելու
ցնորքն է մտմտում:

Գարնան գեղեցկութիւնը զգեցած, եկաւ
աննիւթ կոյսի, սիրոյ աւետումը սև աչքե-
րում և կեանքի քաղցրութեան անուշ երգը
հուր շուրթերում:

Լ Ո Ի Ռ

Ինչո՞ւ խաւարի մէջ սարսափի երգն ևս
երգում յուսահատ:

Լճու. ու նայիր սրտիս, ինչպէս սև է,
տանջանքից կձկւած, արնաքամ, վիրաւոր:

Ու լսիր ինչպէս նա հառաչում է աղի՛,
կանաչներն օծելով արցունքով, գիշերւայ
խաւարի լայն գրկում:

Ոչ մի ձայն ու շշուկ չէ լսում. մայր
հողը թմրել է խաղաղ, ծառերը դարաւոր
և մատաղ կանգնել են անձայն ու անշարժ:

Մենակութիւնն էլ սիրտս հառաչում է
անուժ:

—Ո՛ւր է, ո՞ւր է նա, ինչո՞ւ չի գալիս...

Աստղերը գրաւեցին նրան իրենց գիր-

կը յաւիտենական կեանքի ու երջանկու-
թեան խոստումը տալով:

Ահա այնտեղ՝ աստղերի անհամար
ըսգմութեան մէջ կանգնած է նա, սպիտակ
շղարշեայ հագուստով, անուշաբոյր, ոսկեայ
մազերի փունջը թիկունքին ցրած ժպտում
է անուշ ժպտով, իր խորունկ աչերով
տիեզերքը լուսաւորելով:

—Վո՛յ, վո՛յ, վո՛յ...

Ինչո՞ւ ես ձչում այդպէս յուսաբեկ, նըս-
տած կեանքիս աւերակներին վրայ ու սոս-
կումի երգը երգում:

Լճու ու նայիր սրտիս, ինչպէս սև է
նա, արնաքամ:

Ինչպէս ձնշւած է նա սիրոյ տանջանք-
ների բեռների տակ:

Օ՛, սիրե՛լ ու տանջւել անվերջ, անվերջ...

Ի Ն Չ Ո՞ Ի

Ինչո՞ւ երկինքը պարզ, անամպ, նայում
է ինձ իր հրապուրիչ աչքերով ու լուսընկան
իր բարձունքից, տխուր շուրթերին ժպիտ
է քայլեցնում և խօրամանկօրէն կանչում է
ինձ իր մօտ:

Ինչո՞ւ ծաղիկները բազմութիւնը իրենց անուշ բոյրերով շրջապատում են ինձ ու հրաւիրում սիրող կրծքի համար փունջ պատրաստելու և պարտէզի ծառերը սքանչելի հէքեաթներ են պատում ինձ:

Ոսկի, անմահ հէքեաթներ...

Երջանկութեան աստղիկը ինչո՞ւ ինձ իր գիրկն է կամենում առնել, երբ կրծքիս տակ ընդ միշտ դատարկութիւնն է ախրում: Սիրտս պոկեց, գլորեց դէպի ցած, հսկայ անդունդը ու զարնելով ապառաժներին փշուր-փշուր անա ընկած է այնտեղ յատակում:

Ինչո՞ւ ապրումի բերկրութիւնը իր ոսկեայ ծիրանին է տարածել, փաթաթելու ինձ:

Ձէ, չէ, սիրտս փշրեած, խորտակեւած պառկած է անդունդի յատակում ու կրծքիս տակ դատարկ տարածութիւնն է, որ անդուսպ, անմխիթար հառաչում է, հառաչում...

Այն ժամանակ՝ երբ նա ձեռքերը պարզած, կամենում էր թռչել վեր, ուրուրի մի անագորոյն հարեւածով պոկեց ու գլորեց անդունդը:

Ձէ, չէ, պէտք չեն ինձ ծաղկանց բուր-

մունքը, լուսընկայի անուշ ժպիտը ու անտառի ոսկեայ հէքեաթները...

Սիրտս դատարկ է ու հառաչում է լուկ...

Ժ Պ Տ Ա

Երբ սպիտակ մահը իր քնքուշ թևերի հպումով յաւիտենապէս կը փակէ անքերս, երբ կը հանգչի վերջին լոյսը ու Քս պառկած կը լինեմ հողաթմբի տակ և կը գաս իմ թարմ շիրմի մօտ քո վերջին հրաժեշտը տալու, դու մի արտասուիր:

Արցունք մի թափիր իմ շիրմի վրայ, ոչ հառաչիր խաղաղութեան մէջ:

Իմ տանջանքի ու սպասումի տառապանքների մէջ, մինչ վերջին ժամը ժպտում էի ես, չէի արտասուում:

Ու դու եկ մէնիկ, լուսնեակ գիշերին իմ թարմ թմբի մօտ, կանգնիր երկանք, երկանք ու ժպտա քո անուշ ժպտով:

Խոստացիր այդ ինձ...

Ո՛հ, ո՛հ, չարտասուես... Քս արցունքները մայր հողի միջից ինձ վրայ կընկնեն ու կայրեն սիրտս:

Օ՛, սիրտս կայրուի քո տառապանքից:

Ինչո՞ւ արտասուել, երբ ես ժպտացի վերջին վայրկենին:

Ի՞նչ էլ եկ, կանգնիր իմ թարմ շիրմին ու երկմը ժպտա քնքուշ ժպտով...

Ն Ն Ջ Ի Բ

Ննջիր...

Հանդիստ ու խաղաղ ննջիր յաւիտենապէս:

Փաթաթւիր խոնաւ, դուրալի վերմակի մէջ մեղմ, օրօրւող և անուշ երգող ուռենիների տակ ու ննջիր:

Պէտք չեն դափնեայ պսակներ...

Որպէս սուր փշեր, նրանք պատառոտում են քնքուշ, խոհուն ճակատը և ծակծակում սիրտը թպրտացող...

Սուտ է...

Կեանքի անդորրութիւնը ընդգրկելը գարնան գիշերի խաղաղութեան մէջ, մեղմ լուսընկալի ժպտուն հայեացքի տակ ու ննջիր ծաղիկների բոյրով արբած:

Թող չը գալարւի քո սիրտը անյուսութեան մէջ ու խոկուսները թող չը շրջապատեն նրան:

Տանջանք-տառապանքները թող չը տարածեն իրենց ոսկրոտ, անձոռնի ձեռքերը գրկելու քեզ, սխմելու իրենց բազուկներում:

Այն ժամանակ արնաքամ, ոսկրացած, որպէս ուրւական, թափառումի ու աղի հառաչանքի ստուերները կը քշեն քեզ անվերջ...

Հեռու...

Անձուկն ու անյուսութիւնն է տիրում, ու թող քո հոգին չը պարուրւի նրանց մէջ:

Ննջիր խաղաղ ու անհոգ, գարնան գիշերի անուշ զեփիւռով փայփայւած ու թող քո հոգին չը զգայ ոչինչ, ոչինչ...

ԹԱՂՈՒՄՆ

Ձանգակները զօղանջում էին մեղմ, արխուր...

Լճու էր, ու այդ սրտմաշուկ զօղանջն էր միայն տարածւում շրջակայքում. գնում հեռու, դէպի անհունը, ու մեռնում:

Ձանգակները տխուր զօղանջում ու արցունքոտ աչքերով թաղումի երգն էին երգում:

Ու վշտի, տառապանքի այդ աղեկատուր հառաջները պարուրում էին սիրտը և խոցոտում նրան՝ որպէս սուր ասեղներ:

Եւ արիւնոտ սիրտը ընկած ողբում էր իր ըերկրութեան, իր անհուն ներշնչանկութեան անդառնալի կորուստը:

Ու այսօր, այս պայծառ ու խաղաղ առաւօտ, նրա թաղումն էր, և անյազ հողը բացած երախը սպասում էր...

Օ՛, անգարձ կորուստը երջանկութեան, սրտի յաւիտենական բաժանումը...

Ա՛խ, սարսափելի է, սոսկալի...

Չը կայ, էլ չը կայ նա, նա՛, որի միայն հայեացքը անամահութեան դրախտի դռներն էր բացանում սրտի առաջ:

Այսօր նրա թաղումն էր ու զանգակների մեղամաղձոտ զողանջիւնից զարթած բնութիւնը ծունկի իջաւ նրա դագաղի առաջ, իր վերջին հրաժեշտը տալու:

Ու կարմիր, փարթամ վարդը, մեխակը, շուշանը, անմոռնուկը սիրով փաթաթուած, գրկած միմեանց, պարուրել են նրա խոհերով լի ձակատը յաւիտենական կեանքի պտակով, իսկ լացող ուռենին խոնարհուած նրա թարմ թմրին կամացուկ արցունք է թափում ու զովիկ զեփիւռից օրօրելով:

յաւիտենական նինջի երգն է մրմնջում: Ու սիրտը, արիւնոտած, վիրաւոր սիրտը, ընկած՝ խոնաւ շիրմին, լուռ, անձայն հառաչում է, հառաչում, հառաչում:

ԿԸ ՅԱՂԹԵՆ

Կեանքի յորձանուտի մէջ առաջ էր սողում հսկայ ամբոխը, շաղախած ցեխի, հողի հետ, միմեանց հրելով, քաշքշելով: Եւ ապրելու համար իւրաքանչիւրը ենթարկւում էր անխուսափելի կռի ու նրանք թափում էին միմեանց արիւնը, ջախջախում մէկ-մէկու գլուխ ու թաղում հոտած ձահձի խորքում:

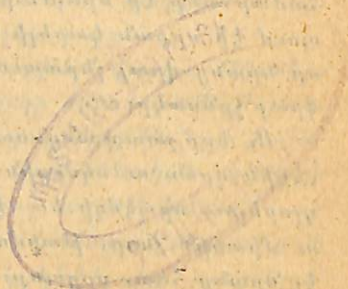
Ես անցայ նրանց մօտով ու լուռ արհամարհանք էր երևում իմ դէմքիս ու շտապում էի որքան կարելի է շուտ հեռանալ, որ նրանց վրայ շերտաւորուած կեղտը ինձ վրայ չընստէր:

Ու երբ շտապ անցնում էի, նրանք թափւեցին վրաս ու սկսեցին քաշքշել ինձ, ցած գլորելու, որպէսզի ես էլ միանամ նրանց ու միասին, նոր, թարմացած ուժերով, ես էլ նրանց հետ, սողանք:

Ես աշխատում էի աղատել, իմ արհամարհանքի թոյնը թափեց նրանց վրայ և շատերը փախան նրանցից, բայց միևնրը տես քարշում էին ինձ:

Ու երբ հաւաքած ամբողջ ուժերս պատրաստում էի թոյնի մի ամբողջ տարափ թափելու նրանց բոլորի վրայ, չգիտեմ ո՞վ, անշուշտ մօտեցաւ ինձ ու շնչաց:

— Նրանք շատ են, կը յաղթեն...

« Ազգային գրադարան

NL0370118

ՊԱՏՐԱՍԾ ԵՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ա) ինքնուրոյն.

1) ՏԱՆՁԱՆՔԻ ԼԱՐԵՐ	բ. տետրակ.
2) ՎՇՏԻ ՀԱՌԱՉՆԵՐ	ա. դիրք.
3) ՎՇՏԻ ՀԱՌԱՉՆԵՐ	բ. դիրք.

բ) թարգմանական.

- 1) Ստ. Պըշերըշևակի. ԱՐՅՈՒՆՔԻ ՀՈՎ-
ՏՈՒՄ, պօէմա.
- 2) Լէօնիդ Անդրէեւի. ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԻ ՕՐԵՐԸ
պիէս 4 գործողութեամբ.

Հրատարակել ցանկացողները թող գիմեն
հեղինակին:

ԳԻՆՆ Է 15 ԿՕՊ.

Գրքերը կարելի է ստանալ՝

Тифлисъ, книж. маг. „Гуттенбергъ“
Ордубатъ. Аршалуйсу Теръ-Овнаньянъ.